

رستاخیز روزی است که خداوند اولین و آخرین را برای رسیدگی به حساب جمع می کند

در فرمایشی از امیرمؤمنان(ع) آمده است: «چه بسیار کسانی که در آغاز روز بودند و به شامگاه نرسیدند و چه بسیار کسانی که در آغاز شب بر او حسد می بردند و در پایان شب عزاداران به سوگش نشستند».

در فرمایشی از امیرمؤمنان(ع) آمده است: «چه بسیار کسانی که در آغاز روز بودند و به شامگاه نرسیدند و چه بسیار کسانی که در آغاز شب بر او حسد می بردند و در پایان شب عزاداران به سوگش نشستند».

امام علی(ع) در خطبه یکصد و دوم نهج البلاغه می فرماید: آن(رستاخیز) روزی است که خداوند اولین و آخرین را برای رسیدگی به حساب دقیق و رسیدن به پاداش کردارشان جمع می کند، همه در حال خضوع به پا خیزند، عرق(از سر و روی شان فرو می ریزد) و اطراف دهانشان را احاطه کرده، لرزش زمین تمام اندامشان را می لرزاند. خوشحالترین افراد در آن روز کسی است که جای پایی پیدا کند و یا محلی برای ایستادن خود به دست آورد. هدف تنهایی است همچون پاره های شب تار که هیچ کس نمی تواند در برابر آن بپاییزد و هیچ پرچمی نتواند پرچمش را به زیر آورد، این فتنه ها به سوی شما می آیند همچون شتری که مهار شده، جهاز بر پشتش گذارده اند و زمامدارش آنرا می کشاند و سوارش به سرعت میراند(تمام وسائل پیشرفت را آماده دارد) طرفداران و حامیان این شورشها جمعیتی هستند که ضربه آنها شدید و امکاناتشان کم است، ولی گروهی بپا می خیزند و در راه خدا با آنها نبرد می کنند که نزد متکبران و گردنکشان خوارند و در روی زمین ناشناس، اما در آسمانها معروفند، در این هنگام وای بر تو ای «بصره»! از لشکری که به عنوان کبیر الهی بدون گرد و غبار و بدون سر و صدا به تو حمله ور می گردد و به زودی ساکنانت به مرگ سرخ و گرسنگی شدیدی که رنگ چهره آنها را دگرگون می سازد مبتلا خواهند شد!

روز قیامت، یکی از روزهای بسیار مهم و حساسی است که هر انسانی در پیش رو دارد. امیرمؤمنان علی(ع) درباره این مسئله می فرماید: «ای بندگان خدا! شما را به پرهیزکاری سفارش می کنم که عامل کنترل و مایه استواری شماست. پس به رشته های تقوا چنگ زنید و به حقیقت های آن پناه آورید تا شما را به سر منزل آرامش، جایگاه های وسیع، پناهگاه های محکم و منزلگاه های پر عزت برساند، در روزی که چشم ها خیره می شود و همه جا در نظر انسان تاریک است و گله های شترومال و اموال فراوان فراموش می گردد؛ زیرا به هنگام قیامت، به گونه ای، در صور اسرافیل می دمند که قلب ها از کار می افتد، زبان ها باز می ایستد، کوه های بلند و سنگ های محکم فرو می ریزد و قسمت های سخت آن، نرم چون سرابی می ماند، کوهستان ها با زمین هموار می گردد چنان که نه پستی و نه بلندی موجود است. پس در آن هنگام نه شفاعت کننده ای است که شفاعت کند و نه دوستی که نفع رساند و نه پوزش خواستن سودی دارد».

قیامت، دادگاه الهی

قیامت روزی است که انسان در دادگاه عدل الهی باید پاسخگوی همه اعمال و رفتار خویش باشد. در این دادگاه، عذرهای بیهوده، دروغگویی و ادعاهای باطل ناممکن است؛ زیرا هر کس حقیقت اعمال خویش را مستقیماً مشاهده می کند و شاهدان که عبارتند از خدا، پیامبر، مؤمنان و نیز اعضا و جوارح او، جملگی بر اعمال او شهادت می دهند و راهی برای فرار از کرده خویش نخواهد داشت. امیر مؤمنان می فرماید: «آنگاه که زمین سخت بلرزد و نشانه های هولناک قیامت تحقق پذیرد و پیروان هر دینی به آن ملحق شوند و هر پرستش کننده به معبود خود و هر اطاعت کننده ای به فرمانده خود رسد، نه چشمی برخلاف عدالت گشوده و نه قدمی بر خلاف حق آهسته بر زمین نهاده می شود. در آن روز چه دلیل هایی که باطل می گردد و عذرهایی که پذیرفته نمی شود. پس در جست وجوی عذری باش که پذیرفته شود و دلیلی بجوی که استوار باشد. ازدنیای فانی برای آخرت جاویدان توشه بردار و برای سفر آخرت وسایل لازم را آماده کن».

حسابرسی انسان ها در قیامت

یکی از برنامه های مهمی که تمامی پیامبران الهی پس از خداپرستی، مردم را به آن توجه می دادند، اعتقاد به معاد بوده است؛ زیرا در سایه اعتقاد به معاد است که هدف از آفرینش تحقق می یابد و اعمال و رفتار انسان ارزش و معنا پیدا می کند. از این رو ما مسلمانان معتقدیم که خداوند باری تعالی در روز قیامت، همه انسان ها را دوباره زنده خواهد کرد تا در پیشگاه او، به حساب اعمال و رفتارشان رسیدگی شود.

ضرورت توجه به معاد

سراسر زندگی دنیا، تنها گذرگاهی است برای رسیدن به مقصد نهایی. امیرمؤمنان علی علیه السلام در نامه ای به فرزندش امام مجتبی(ع) با توجه دادن به این مطلب می فرماید: «پسرم! من تو را از دنیا و تحولات گوناگون و نابودی و دست به دست

گردیدنش آگاه کردم و از آخرت و آنچه برای انسان‌ها در آن‌جا فراهم است، اطلاع دادم و برای هر دو مثال‌ها زدم، تا پندپذیری و راه و رسم زندگی بیاموزی. همانا داستان آن کس که دنیا را آزمود، چونان مسافرانی است که در سرمزلی بی آب و علف و دشوار زندگی می‌کنند و قصد کوچ به سرزمینی دارند که در آنجا آسایش و رفاه فراهم است. پس مشکلات راه را تحمل می‌کنند و جدایی دوستان و سختی سفر و ناگواری غذا را با جان و دل می‌پذیرند تا به جایگاه وسیع و منزلگاه امن و با آرامش قدم بگذارند. آن‌ها از سختی‌های طول سفر احساس ناراحتی ندارند و هزینه‌های مصرف شده را غرامت نمی‌شمارند و هیچ چیز برای آنان، دوست داشتنی نیست، جز آنکه به منزل امن و محل آرامش برسند».

خلقت دوباره انسان‌ها

یکی از ادعاهایی که منکران معاد بیان می‌کردند، این بود که آفرینش دوباره انسان‌ها ناممکن است؛ لیکن قرآن مجید در پاسخ آنها می‌فرمود که آیا خلقت دوباره انسان‌ها، از آفرینش نخستین آنها دشوارتر است. آری، خداوند متعال با قدرت خویش، انسان‌ها را بار دیگر خواهد آفرید تا با حسابرسی اعمالشان، زندگی همراه با نعمت و رحمت، ینانقت و عذاب برای ایشان شروع شود. در فرمایشی از امیرمؤمنان آمده است: «تا آن زمان که پرونده این جهان بسته شود و خواست الهی فرا رسد و آخر آفریدگان به آغاز آن بپیوندند و فرمان خدا در آفرینش دوباره در رسد، آن‌گاه آسمان را به حرکت آورد و از هم بشکافد و زمین را به شدت بلرزاند و تکان سخت دهد که کوه‌ها از جا کنده شده و در برابر هیبت و جلال پروردگاری بر یکدیگر کوبیده و متلاشی شده و با خاک یکسان گردد. سپس هر کس را که در زمین به خاک سپرده شده، درآورد و پس از فرسودگی تازه شان گرداند و پس از پراکنده شدن، همه را گرد آورد. سپس برای حسابرسی و روشن شدن اعمال از هم جدا سازد».

ضرورت یاد قیامت و عذاب الهی

امیرمؤمنان علی(ع) در سخنانی راجع به شدت عذاب الهی و آتش دوزخ چنین می‌فرماید: «مردم! شما چونان مسافران در راهید که در این دنیا فرمان کوچ داده شدید. دنیا خانه اصلی شما نیست. پس به جمع‌آوری زاد و توشه بپردازید. آگاه باشید این پوست نازک تن، طاقت آتش دوزخ را ندارد. پس به خود رحم کنید. شما مصیبت‌های دنیا را آزمودید، آیا ناراحتی آدمی را بر اثر خاری که در بدنش فرو رفته یا ریگ‌های داغ بیابان او را رنج داده دیده‌اید؟ پس چگونه می‌شود تحمل کرد که در میان دو طبقه آتش، در کنار سنگ‌های گداخته، هم‌نشین شیطان باشید؟ آیا می‌دانید وقتی مالک دوزخ بر آتش غضب کند، شعله‌ها بر روی هم می‌غلتنند و یکدیگر را می‌کوبند و آن‌گاه که بر آتش بانگ زند، میان درهای جهنم به هر طرف زبانه می‌کشد».

انسان‌ها در پیشگاه الهی

در خطبه ای از نهج البلاغه امیرمؤمنان علی(ع) درباره زنده شدن انسان‌ها در روز قیامت و حاضر شدن آنها در محضر الهی برای پاسخگویی اعمالشان چنین آمده است: «... تا آنجا که امور زندگانی پیاپی بگذرد و روزگاران سپری شود و رستخیز برپا گردد. در آن زمان، انسان‌ها را از شکاف گورها و لانه‌های پرندگان و خانه درندگان و میدان‌های جنگ بیرون می‌آورند و آنها با شتاب به سوی پروردگار می‌روند و به صورت دسته‌هایی خاموش و صف‌های آرام و ایستاده حاضر می‌شوند. چشم بیننده خدا آنها را می‌نگرد و صدای فرشتگان به گوش می‌رسد. در آن هنگام، انسان لباس نیاز و فروتنی می‌پوشد و می‌بیند که درهای حیل و فریب بسته شده و آرزوها قطع گردیده است. دل‌ها آرام و صداها آهسته است و عرق از گونه‌ها چنان جاری است که امکان حرف زدن نیست. اضطراب و وحشت همه را فرا گرفته، بانگی رعدآسا و گوش‌خراش، همه را لرزانده، به سوی پیشگاه عدالت برای دریافت کیفر و پاداش می‌کشاند».

توصیف بهشت و جهنم

در سخنانی از امام علی(ع) در توصیف بهشت و جهنم چنین آمده است: «خداوند، فرمانبرداران و اهل طاعت را در جوار رحمت خویش جای دهد و در بهشت جاویدان قرار دهد؛ خانه‌ای که مسکن گزیدگان آن هرگز کوچ نکنند و حالات زندگی آنان تغییر نپذیرد. در آنجا دچار ترس و وحشت نشوند و بیماری‌ها در ایشان نفوذ نخواهد کرد. خطراتی دامگیرشان نمی‌شود و سفری در پیش ندارند تا از منزل به منزل دیگر کوچ کنند. اما گنهکاران را در بدترین منزلگاه درآورد و دست و پای آنها را با غل و زنجیر به گردنشان درآویزد؛ چنان که سرهایشان به پاها نزدیک گردد. جامه‌های آتشین بر بدنشان پوشاند و در عذابی که حرارت آتش آن بسیار شدید و صدای شعله‌ها هراس‌انگیز است، قرار دهد؛ جایگاهی که هرگز از آن خارج نگردد و برای اسیران آن غرامتی نپذیرند».

برای غیر دنیا آفریده شده‌اید

امیرمؤمنان علی(ع) در خطبه ای مردم را به موقتی بودن زندگی دنیا توجه داده است و می فرماید: «ای مردم! دنیا سرای گذر و آخرت خانه جاویدان است. پس از گذرگاه خویش برای سر منزل جاودانه توشه بگیرید و پرده‌های خود را در نزد کسی که بر اسرار شما آگاه است، پاره نکنید. پیش از آنکه بدن‌های شما از دنیا خارج گردد، دل‌هایتان را خارج کنید. شما را در دنیا آزموده‌اند و برای غیر دنیا آفریده‌اند. کسی که بمیرد، مردم می گویند: چه باقی گذاشت، اما فرشتگان می گویند: چه پیش فرستاد؟ خدا پدران‌تان را بیامزد، مقداری از ثروت خود را جلوتر بفرستید تا در نزد خدا باقی ماند و همه را برای وارثان مگذارید که پاسخگویی آن بر شما واجب است».

فراهم نمودن زاد و توشه

در فرمایشی از امیرمؤمنان علی(ع) خطاب به فرزند گرامیشان امام مجتبی(ع) درباره ضرورت توجه به منازل مختلفی که پس از مرگ در پیش روی انسان است و نیز تلاش و کوشش در راه فراهم آوردن زاد و توشه برای این مسافرت بسیار مهم چنین آمده است: «بدان! راهی پر مشقت و بس طولانی در پیش روی داری و در این راه، بدون تلاش بایسته و فراوان و زاد و توشه و سبک کردن بار گناه، موفق نخواهی بود. بیش از تحمل خود بار مسئولیت بر دوش منه که سنگینی آن برای تو عذاب‌آور است. اگر مستمندی را دیدی که توشه‌ات را تا قیامت می برد و فردا که به آن نیاز داری به تو باز می گرداند، کمک او را غنیمت بشمار و زاد و توشه را بر دوش او بگذار و اگر قدرت مالی داری، بیشتر انفاق کن و همراه او بفرست؛ زیرا ممکن است روزی در رستخیز در جست وجوی چنین فردی باشی و او را نیابی. به هنگام بی نیازی، اگر کسی از تو وام خواهد، غنیمت بشمار تا در روز سختی و تنگدستی به تو باز گرداند. بدان که در پیش روی تو، گردنه‌هایی وجود دارد که در آن، حال سبکباران به مراتب بهتر از سنگین باران است».

ناگهانی بودن مرگ

یکی از ویژگی‌های مهم مرگ، ناگهانی بودن آن است. هیچ کس نمی داند چه روز و چه ساعتی اجل او فرا می رسد و از این دنیا رخت بر می بندد. چه بسیار افرادی که در کمال سلامت روز را شروع کردند و تا غروب آن روز اجلشان فرا رسید، در حالی که هیچ کس احتمال چنین اتفاقی را نمی داد. از این رو انسان باید همیشه آمادگی لازم را برای مسافرت آخرت داشته باشد. در فرمایشی از امیرمؤمنان علی(ع) آمده است: «چه بسیار کسانی که در آغاز روز بودند و به شامگاه نرسیدند و چه بسیار کسانی که در آغاز شب بر او حسد می بردند و در پایان شب عزاداران به سوگش نشستند».

گویی زندگی دنیا، یک روز بود

امیرمؤمنان علی(ع) درباره زودگذر بودن عمر هشدار داده، می فرماید: «ای بندگان! خدا را خدا را، پروا کنید که دنیا با قانونمندی خاصی می گذرد. شما با قیامت به رشته‌ای اتصال دارید؛ گویا نشانه‌های قیامت آشکار می شود و شما را در راه خود متوقف کرده با زلزله هایش سر رسیده است و سنگینی بار آنرا بر دوش شما نهاده، رشته پیوند مردم با دنیا را قطع کرده و همه را از آغوش گرم دنیا خارج ساخته است. گویی یک روز بود و گذشت یا ماهی بود و سپری شد. تازه های دنیا کهنه شد و فربه هایش لاغر گردیدند. سپس به سوی جایگاهی تنگ، در میان مشکلاتی بزرگ و آتشی پر شراره می روند که صدای زبانه هایش وحشت زا، شعله هایش بلند و غرشش پرهیجان و گدازنده است. ... در آن میان، پرهیزکاران از کیفر و عذاب در امانند و از سرزنش‌ها آسوده و از آتش به دور و در خانه های امن الهی، از جایگاه خود خشنودند».

عبرت از گذشتگان

مطالعه و تأمل در زندگی گذشتگان، همواره در بردارنده نکات آموزنده اخلاقی و تربیتی است. مشاهده می کنیم آنها که همواره بر شوکت، قدرت و ثروت خویش مغرور بودند و دست به هر ستمی می زدند، اکنون در گوشه ای از این زمین پهناور زیر انبوهی از خاک رها شده اند و روحشان در عالم برزخ پاسخگوی رفتار و اعمالشان است. امام علی(ع) در این باره می فرماید: «همانا گذشتگان را دیدی که ثروت‌ها اندوختند و از فقر و بیچارگی وحشت داشتند و با آرزوهای طولانی فکر می کردند در امانند و مرگ را دور می پنداشتند، دیدی چگونه مرگ بر سرشان فرود آمد و آنان را از وطنشان بیرون راند؟... آیا ندیدید آنان را که آرزوهای دور و دراز داشتند و کاخ‌های استوار می ساختند و مال‌های فراوان می اندوختند، چگونه خانه هایشان گورستان شد و اموال جمع آوری شده شان تباه و پراکنده و از آن وارثان گردید و زنان آنها با دیگران ازدواج کردند؟ آنها نه می توانند چیزی به نیکی هاشان بیفزایند و نه از گناه توبه کنند».

آمادگی برای سفر آخرت

هر انسان عاقلی که سفری در پیش داشته باشد، از مدت‌ها قبل آمادگی‌های لازم و نیز زاد و توشه این سفر را فراهم می‌آورد تا بتواند در کمال موفقیت و سلامت این سفر را پشت سر بگذارد. حال این سؤال مهم مطرح می‌شود که آیا شایسته نیست انسان برای مهم‌ترین و حساس‌ترین سفری که در زندگی پیش روی خود دارد، زاد و توشه‌ای نیکو و شایسته فراهم آورد. امیرمؤمنان علی(ع) در سخنانی می‌فرماید: «وابستگی به دنیا را کم کنید و با زاد و توشه نیکو به سوی آخرت باز گردید که پیشاپیش شما گردنه‌ای سخت و دشوار و منزلگاه‌هایی ترسناک وجود دارد که باید در آن جاها فرود آیید و توقف کنید. آگاه باشید که فاصله نگاه‌های مرگ بر شما کوتاه است و گویا هم اکنون چنگال‌هایش را در جان شما فرو می‌برد. کارهای دشوار دنیا، مرگ را از یادتان برده و بلاهای طاقت فرسا، آن را از شما پنهان داشته است. پس پیوندهای خود را با دنیا قطع کنید و از پرهیزکاری کمک بگیرید».